

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2020. gada 8. oktobrī
(OR. en)

**Starpiestāžu lieta:
2017/0332(COD)**

**6230/20
ADD 1**

**ENV 95
SAN 55
CONSOM 31
CODEC 127**

PADOMES PASKAIDROJUMA RAKSTA PROJEKTS

Temats: Padomes nostāja pirmajā lasījumā, lai pieņemtu EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVU par dzeramā ūdens kvalitāti (pārstrādāta redakcija)
– Padomes paskaidrojuma raksta projekts

I. IEVADS

1. 2018. gada 1. februārī Komisija iesniedza priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzeramā ūdens kvalitāti (pārstrādāta redakcija) ¹, tā dēvēto Dzeramā ūdens direktīvu (DzŪD).
2. Padome 2019. gada 5. marta sanāksmē vienojās par vispārēju pieeju ², tādējādi sniedzot prezidentvalstij pilnvarojumu risināt sarunas ar Eiropas Parlamentu.
3. Eiropas Parlaments 2019. gada 28. martā pieņēma nostāju pirmajā lasījumā ³. Ziņojumā bija iekļauti 160 grozījumi Komisijas priekšlikumā.
4. Notika pieci dialogi – 2019. gada 7. oktobrī, 22. oktobrī, 19. novembrī, 3. decembrī un 18. decembrī. Prezidentvalsts savās sanāksmēs 2019. gada 15. novembrī, 27. novembrī un 18. decembrī ierosināja Pastāvīgo pārstāvju komitejai pārskatītas pilnvaras. Līdztekus politiskajiem dialogiem tika sarīkotas arī vairākas trīspusējas tehniskas sanāksmes.
5. Pastāvīgo pārstāvju komiteja 2020. gada 5. februārī veica teksta analīzi, lai panāktu vienošanos, un apstiprināja dialogu rezultātā tapušo kompromisa teksta galīgo redakciju ⁴. Apstiprinātais teksts (ar mainītu noteikumu numerāciju) tika izplatīts kā dokumenta 6060/1/20 REV 1 pielikums.

¹ 5846/18 + ADD 1 līdz ADD 5.

² 6876/1/19 REV 1.

³ 7750/19.

⁴ 5813/20.

6. Eiropas Parlamenta Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komiteja tekstu apstiprināja 2020. gada 18. februārī. Pēc tam tajā pašā dienā Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komitejas priekšsēdētājs nosūtīja vēstuli Pastāvīgo pārstāvju komitejas priekšsēdētājam, kurā norādīja, ka pēc tam, kad tekstu būs pārbaudījuši juristi lingvisti, viņš ieteiks Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komitejai un plenārsēdei pieņemt Padomes nostāju bez grozījumiem.
7. Padome politisko vienošanos apstiprināja 2020. gada 5. martā ⁵.
8. Savā darbā Padome ņēma vērā Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2018. gada 11. jūlijā pieņemto atzinumu ⁶ un Reģionu komitejas 2018. gada 16. maijā pieņemto atzinumu ⁷.

II. MĒRKIS

9. Direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikuma galvenais mērķis ir nodrošināt augsta līmeņa vides un cilvēka veselības aizsardzību pret kontaminēta dzeramā ūdens kaitīgo ietekmi. Pašreizējās pārskatīšanas mērķis ir arī pievērsties līdz šim pirmajai veiksmīgajai Eiropas pilsoņu iniciatīvai ar nosaukumu "*Right2Water*" ("Tiesības uz ūdeni") ⁸.
10. Pēc Savienības mēroga sabiedriskās apspriešanas un Direktīvas 98/83/EK normatīvās atbilstības un izpildes (*REFIT*) izvērtēšanas ⁹ kļuva skaidrs, ka Dzeramā ūdens direktīvas četrās jomās ir iespējami uzlabojumi. Lai novērstu konstatētos trūkumus, ar direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikumu tiek atjaunināti ūdens kvalitātes standarti, ieviesta riska izvērtēšanā balstīta pieeja ūdens monitoringā, uzlabota patērētājiem sniegtā informācija par ūdens kvalitāti un uzlabota piekļuve ūdenim. Turklāt ar priekšlikumu tiek noteiktas arī minimālās higiēnas prasības materiāliem, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni.

⁵ 6060/1/20 REV 1.

⁶ NAT/733-EESC-2018-01285.

⁷ CDR 924/2018.

⁸ COM(2014) 177 final.

⁹ SWD(2016) 428 final.

III. PADOMES NOSTĀJA PIRMAJĀ LASĪJUMĀ – ANALĪZE

A) Vispārīga informācija

11. Balstoties uz Komisijas priekšlikumu, Parlaments un Padome ir risinājuši sarunas, lai panāktu vienošanos posmā, kad tiek apstiprināta Padomes nostāja pirmajā lasījumā. Padomes nostājas projekta teksts pilnībā atbilst starp abiem likumdevējiem panāktajam kompromisam.

B) Svarīgākie politikas jautājumi

11. Vienošanās, kas panākta dialogā 2019. gada 18. decembrī un atspoguļota Padomes nostājā pirmajā lasījumā, ietver šādus svarīgākos politikas elementus:

Piekļuve ūdenim

12. Komisija, reaģējot uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu "*Right2Water*", savā direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikumā iekļāva noteikumus par piekļuvi ūdenim. Piekļuve ūdenim ir ārkārtīgi svarīgs jautājums abiem likumdevējiem. Ar panākto vienošanos Dzeramā ūdens direktīvu papildina ar vēl vienu mērķi. Ar 1. pantu tagad tiek noteikts, ka direktīvai ir šādi divi galvenie mērķi: 1) aizsargāt cilvēku veselību pret nelabvēlīgu ietekmi, ko var radīt kontaminēts dzeramais ūdens, un 2) uzlabot piekļuvi dzeramajam ūdenim.

13. Turklāt ar 16. panta 1. punktu nosaka, ka dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, kas vajadzīgi, lai saglabātu vai uzlabotu piekļuvi ūdenim ikvienam cilvēkam, jo īpaši neaizsargātām un marginalizētām grupām, kuras definējušas dalībvalstis. Ar panta 2. punktu paredz virkni pasākumu ūdensvada ūdens izmantošanas popularizēšanai, bet ārtelpu vai iekštelpu aprīkojuma ierīkošana sabiedriskās vietās ir obligāta tikai tad, ja tas ir tehniski iespējams, un tā ir jāveic samērīgā veidā un ņemot vērā konkrētus vietējos apstākļus, piemēram, klimatu un ģeogrāfiju. Pārējie pasākumi nav obligāti. Dalībvalstīm būs arī jāaicina nodrošināt ūdensvada ūdeni pārvaldes iestādēs un publiskā sektora ēkās. Visbeidzot – ar 16. panta 3. punktu nosaka, ka ir jāveicina vietējām kopienām paredzētā palīdzība, bet šādas palīdzības veids ir atstāts dalībvalstu ziņā.

Riska izvērtēšanā balstīta pieeja

14. Viens no direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikuma mērķiem ir izveidot riska izvērtēšanā balstītu pieeju ūdens resursu apsaimniekošanai. Tomēr abi likumdevēji konstatēja, ka Komisijas priekšlikumā riska pārvaldības elements ir pausts visai vājā formā. Ar virkni grozījumiem 7., 8. un 9. pantā un attiecīgajos apsvērumos un definīcijās, kas ierosināti Padomes nostājā pirmajā lasījumā, tiecas stiprināt riska izvērtēšanā balstītu pieeju un skaidri identificēt un definēt visus tās elementus, pamatojoties uz Pasaules Veselības organizācijas ūdens drošuma plāna pieeju.
15. Riska izvērtēšanā balstītai pieejai būtu jāaptver ne tikai risku identificēšana, bet arī šādu risku pārvaldība, proti, tādu pasākumu īstenošana, ar kuriem riskus novērš vai mazina. Monitorings nav mērķis pats par sevi; tam vajadzētu būt daļai no pārvaldības sistēmas un instrumentam, ar ko pārbauda atbilstību. Kopumā ar izmaiņām, ko abi likumdevēji ierosinājuši šajos pantos, tiecas izveidot integrētu kvalitātes pārvaldības sistēmu visai dzeramā ūdens piegādes ķēdei, t.i., no ūdensguves baseina, ūdens ieguves, apstrādes, glabāšanas un sadales līdz atbilstības vietai, proti, no avota līdz krānam.

16. Uzmanība tika pievērsta arī tam, lai stiprinātu saikni starp Dzeramā ūdens direktīvu un Ūdens pamatdirektīvu un saskaņotu abos tiesību aktos lietotos formulējumus. Ir svarīgi, lai šo divu direktīvu noteikumi viens otru papildinātu, bet savstarpēji nepārklātos.

Materiāli, kas nonāk saskarē ar ūdeni

17. Spēkā esošās Dzeramā ūdens direktīvas 10. pantā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāaizsargā cilvēku veselība attiecībā uz vielām un materiāliem, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni, bet šīs prasības īstenošana ir atstāta dalībvalstu ziņā. Spēkā esošās direktīvas izvērtēšana parādīja – tas, ka dalībvalstu sistēmas tādu izstrādājumu apstiprināšanai, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni, netiek savstarpēji atzītas, ir viens no būtiskākajiem direktīvas trūkumiem. Saskaņā ar pašreizējo sistēmu izstrādājumiem – pirms tos laiž tirgū – ir jāveic testēšanas procedūras, kas katrā dalībvalstī ir atšķirīgas. Šādas valstu testēšanas procedūras tika atzītas par administratīvu slogu un šķērslī iekšējam tirgum, kas rada ievērojamas izmaksas nozarei.
18. Direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikumā Komisija ierosināja to izstrādājumu testēšanas metodes, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni, saskaņot, veicot standartizāciju, kura paredzēta Būvizstrādājumu regulā. Standartizācijas mandātā, ko izdotu saskaņā ar Būvizstrādājumu regulu, tiktu noteiktas tehniskās specifikācijas un metodes izstrādājumu, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni, testēšanai attiecībā uz atbilstību higiēnas un drošuma prasībām.
19. Abi likumdevēji uzskatīja, ka Būvizstrādājumu regula ir paredzēta, lai saskaņotu testēšanu un ekspluatācijas īpašību deklarācijas, bet tā nav piemērota ar veselību saistītu jautājumu aizsardzībai. Turklāt Būvizstrādājumu regulas pieeja neaptver visus izstrādājumus no avota līdz krānam. Tādēļ ar Padomes nostāju pirmajā lasījumā šajā direktīvā tiek iekļauti jauni noteikumi, proti, 11. un 12. pants, ar kuriem paredz higiēnas prasības. Vispārējo sistēmu izveidos ar īstenošanas un deleģētajiem aktiem, nosakot šādus elementus:
- Eiropas pozitīvie saraksti ar izejvielām vai sastāviem, ko atļauts lietot materiālu ražošanai;
 - kopēja metodoloģija šādu vielu vai sastāvu testēšanai un apstiprināšanai;

- procedūras un metodes, ar kurām testē un apstiprina materiālus to galīgajā formā;
- procedūra pieteikumu iesniegšanai par izejvielu un sastāvu iekļaušanu Eiropas pozitīvajos sarakstos vai svītrotāšanu no tiem;
- atbilstības novērtēšanas procedūras;
- izstrādājumu, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni, marķēšana, kas norāda atbilstību šai direktīvai.

20. Eiropas Ķīmikāliju aģentūra (*ECHA*) Komisijai ierosinās pirmo apkopoto Eiropas pozitīvo sarakstu. *ECHA* turklāt pārskatīs visas vielas, sastāvus un sastāvdaļas, kas iekļautas Eiropas pozitīvajos sarakstos, un 15 gadu laikā pēc to pieņemšanas sniegs attiecīgu atzinumu. Deviņu gadu laikā pēc šīs direktīvas stāšanās spēkā Komisija pārskatīs sistēmas darbību un iesniegs ziņojumu Parlamentam un Padomei.

Izņēmumi

21. Lai gan ar spēkā esošo Dzeramā ūdens direktīvu dalībvalstīm bija paredzēta iespēja, ievērojot konkrētus nosacījumus, piemērot izņēmumus, Komisijas sagatavotajā direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikumā izņēmumi nebija iekļauti, jo šis tiesību akts ir spēkā jau vairāk nekā 20 gadus un tikai ļoti neliels skaits izņēmumu joprojām ir spēkā. Abi likumdevēji tomēr nolēma izņēmumus ieviest no jauna, bet attiecināt tos tikai uz jauniem ūdensguves baseiniem, jauniem piesārņojuma avotiem un jauniem parametriem. Turklāt tika ieviests noteikums, ar ko dalībvalstīm atļauj piešķirt izņēmumu, ja esošā ūdensguves baseinā rodas neparedzēta un ārkārtas situācija, kas var izraisīt parametru vērtību īslaicīgu pārsniegšanu. Šis pēdējais izņēmums nevar tikt atjaunots.

Noplūdes

22. Tāpat Komisijas sagatavotajā direktīvas pārstrādātas redakcijas priekšlikumā nebija iekļauts jautājums par noplūdēm. Tomēr dialoga sarunās kļuva skaidrs, ka arī šī problēma būtu jārisina ar Dzeramā ūdens direktīvu. Tādēļ ar Padomes nostāju pirmajā lasījumā tiek ieviests jauns 4. panta noteikums, saskaņā ar kuru dalībvalstīm trīs gadu laikā ir jāveic novērtējums par ūdens noplūdes līmeni to teritorijā un šie rezultāti jāpaziņo Komisijai. Noplūdes līmeni jānovērtē, izmantojot infrastruktūras noplūdes indeksu (*ILI*) vai citu piemērotu metodi.
23. Pamatojoties uz dalībvalstu novērtējumiem, Komisijai būs pieci gadi laika, lai, izmantojot deleģētu aktu, noteiktu noplūdes vidējo robežvērtību; dalībvalstīm, kurās noplūdes rādītājs pārsniegs noteikto vidējo robežvērtību, divu gadu laikā pēc šā deleģētā akta pieņemšanas būs jāizstrādā rīcības plāns noplūdes rādītāju samazināšanai.

Parametri, parametru vērtības un kontrolsaraksts

24. Abi likumdevēji vienojās atjaunināt kvalitātes standartus, pamatojoties uz Pasaules Veselības organizācijas ieteikumiem, t.i., ievērojot pašreizējās zinātnes atziņas un piesardzības principu.
25. Attiecībā uz dažiem parametriem Dzeramā ūdens direktīvā tiks piemērota vēl stingrāka pieeja. Tas attiecas uz svinu, kuram PVO ieteica saglabāt pašreizējo parametra vērtību 10 µg/l, tomēr ar Padomes nostāju pirmajā lasījumā noteiktā parametra vērtība svinam ir 5 µg/l, un dalībvalstīm tiks dots 15 gadu pārejas periods šīs vērtības sasniegšanai. Turklāt 5 µg/l vērtība joprojām paliks vēlamā vērtība attiecībā uz vietējām sadales sistēmām, jo dalībvalstīm ne vienmēr ir vajadzīgās pilnvaras, lai uzdotu veikt svina cauruļu nomaiņu privātajos mājokļos un ēkās. Tomēr visiem jaunajiem materiāliem, kas nonāk saskarē ar dzeramo ūdeni, 5 µg/l vērtību piemēros no šīs direktīvas spēkā stāšanās dienas.

26. Lai kļiedētu sabiedrības pieaugošās bažas par ietekmi, ko rada tādi jauni savienojumi kā endokrīnie disruptori, farmaceitiskie līdzekļi un mikroplastmasa, abi likumdevēji vienojās Dzeramā ūdens direktīvai pievienot kontROLSARAKSTA MEHĀNISMU. Ar 13. pantu tiek izveidots kontROLSARAKSTA MEHĀNISMS, kas dalībvalstīm dinamiskā un elastīgā veidā ļaus reaģēt uz šīm pieaugošajām bažām.
27. Saistībā ar endokrīnajiem disruptoriem kontROLSARAKSTĀ tiks iekļauti divi reprezentatīvi savienojumi – nonilfenols un bēta-estradiols. Vēl viens endokrīnais disruptors – bisfenols A tiks iekļauts I pielikuma B daļā, un tā ar veselību saistītā vērtība būs 2,5 µg/l; Komisija ir pilnvarota grozīt tā parametra vērtību ar deleģēto aktu. Tāpat ar deleģēto aktu Komisija trīs gadu laikā pieņems mikroplastmasas mērīšanas metodoloģiju, lai mikroplastmasu iekļautu kontROLSARAKSTĀ.
28. Dalībvalstīm būs arī jāveic perfluoralkilētu un polifluoralkilētu vielu (*PFAS*) monitorings. Ar Padomes nostāju pirmajā lasījumā Komisija tiek aicināta trīs gadu laikā izstrādāt tehniskas pamatnostādnes šādu vielu monitoringam. Tiklīdz Komisija būs izstrādājusi tehniskās pamatnostādnes, dalībvalstis varēs izvēlēties vienu no šādām divām *PFAS* mērīšanas metodēm: "*PFAS* kopā" ar parametra vērtību 0,50µg/l un "*PFAS* summa" ar parametra vērtību 0,10 µg/l – attiecībā uz 20 vielām, kas uzskaitītas III pielikuma B daļā.
29. Visbeidzot – saistībā ar monitoringu abi likumdevēji vienojās arī no jauna ieviest rādītāju parametrus monitoringam, ko veic dalībvalstis. Tie ir iekļauti spēkā esošajā Dzeramā ūdens direktīvā, bet Komisija tos svītvoja direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikumā.

Citi svarīgi jautājumi

30. Ar Padomes nostāju pirmajā lasījumā tiek risināti arī citi svarīgi jautājumi, par kuriem Padomes un Eiropas Parlamenta pārstāvji dialoga sarunās panāca vienošanos.

Pārredzamība un piekļuve informācijai

31. Lai palielinātu ūdensvada ūdens izmantošanu un tādējādi veicinātu plastmasas piesārņojuma un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, sabiedrībai vajadzētu saņemt aktuālu informāciju par patērētā ūdens kvalitāti. Abi likumdevēji bija vienprātis, ka šāda informācija patērētājiem būtu jādara pieejama tiešsaistē – lietotājam draudzīgā un pielāgotā veidā. Iedzīvotājiem būs piekļuve monitoringa programmu rezultātiem, informācijai par izmantotajiem ūdens apstrādes un dezinfekcijas veidiem, informācijai par to parametru vērtību pārsniegšanu, kas ir svarīgas cilvēka veselībai, attiecīgai informācijai par piegādes sistēmas risku novērtēšanu un risku pārvaldību, padomiem par to, kā samazināt ūdens patēriņu un novērst stāvoša ūdens izraisītus riskus veselībai, kā arī citai informācijai, kas sabiedrībai var šķist noderīga, piemēram, informācijai par tādiem indikatoriem kā dzelzs līmenis, cietība, minerāli u.c., kas bieži vien ietekmē patērētāju uztveri par ūdensvada ūdeni. Turklāt, reaģējot uz patērētāju interesi par ūdens jautājumiem, tiem pēc lūguma būtu jādod piekļuve pieejamiem vēsturiskiem datiem par monitoringa rezultātiem un parametru vērtību pārsniegšanu.

Iespēja vērsties tiesā

32. Padomes nostājas pirmajā lasījumā jaunā 47. apsvērumā – tāpat kā citos jaunākajos ES tiesību aktos par vides jautājumiem – ir norāde uz iespēju vērsties tiesā. Tas ataino situāciju, ka visas dalībvalstis ir puses ANO EEK Konvencijai par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kuru pazīst arī kā Orhūsas konvenciju. Tā kā visās ES dalībvalstīs ir labi funkcionējošas valstu sistēmas, ar ko tiek nodrošināta iespēja vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, abi likumdevēji vienojās, ka Dzeramā ūdens direktīvas normatīvajā daļā nav nepieciešams noteikt konkrētus pienākumus attiecībā uz iespēju vērsties tiesā.

33. Direktīvas 47. apsvērumā par iespēju vērsties tiesā arī atgādināts, ka Komisija savā 2019. gada 11. decembra paziņojumā par Eiropas zaļo kursu norādīja, ka tā apsvērs iespēju pārskatīt Orhūsas regulu, lai iedzīvotājiem un NVO, kam ir bažas par vidi ietekmējošu lēmumu likumību, būtu plašāk pieejama administratīvā izskatīšana un pārskatīšana tiesā ES līmenī. Abi likumdevēji tāpat atzīst, ka ir svarīgi, ka Komisija rīkojas, lai uzlabotu tiesu iestāžu pieejamību iedzīvotājiem un NVO visu dalībvalstu tiesās.

Izvērtēšana un pārskatīšana

34. Ar 19. panta 1. un 2. punktu nosaka, ka Komisijai Dzeramā ūdens direktīvas izvērtēšana jāveic 12 gadu laikā pēc tās transponēšanas termiņa, un precīzē elementus, uz kuriem šī izvērtēšana var balstīties. Turklāt ar panta 3. punktu nosaka, ka sešu gadu laikā Komisijai jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par tādiem iespējamiem draudiem dzeramā ūdens avotiem, ko var radīt mikroplastmasa, farmaceitiskie līdzekļi un citi jauni piesārņotāji, par kuriem pieaug bažas.
35. Ar 20. pantu paredz, ka vismaz reizi piecos gados Komisija pārskatīs I un II pielikumu, ņemot vērā zinātnes un tehnikas attīstību, kā arī dalībvalstu riska izvērtēšanā balstīto pieeju ūdens drošumam.

IV. SECINĀJUMI

36. Padomes nostāja pirmajā lasījumā par Dzeramā ūdens direktīvu atbilst kompromisam, kas panākts Padomes un Eiropas Parlamenta sarunās, kuras sekmēja Komisija. Pēc pieņemšanas ar ierosinātajiem grozījumiem spēkā esošajā Dzeramā ūdens direktīvā tiks novērsti visi *REFIT* izvērtēšanā konstatētie trūkumi un ievērojami tiks paaugstināts vides un cilvēka veselības aizsardzības līmenis pret kontaminēta dzeramā ūdens kaitīgo ietekmi.